

Kvalitetsvärdering med psykosocial tyngdpunkt

Jan Mainz. **Problemidentifikation og kvalitetsvurdering i sundhedsvæsenet. Teori-metode-resultater.** 361 sidor. Köpenhamn: Munksgaard, 1996. Pris 368 dkr. ISBN 87-16-11733-6.

Recensent: chefsöverläkare Thomas Troëng, Blekingesjukhuset, Karlskrona.

Den här boken är en doktorsavhandling. Författarens synes närmast vara samhällsmedicinare och för en kliniker är titeln kanske inte särskilt upphetsande. Dess första fjärdedel är emellertid en utmärkt introduktion till vad kvalitetssäkring kan innebära. Ett för många diffust område presenteras med historik, begreppsdefinitioner och metoder. Tyngdpunkten ligger på psykosociala förhållanden och kommunikationen mellan sjukvårdens olika delar.

Övanligt perspektiv

Vi kliniker har av naturliga skäl koncentrerat oss på de medicinskt-tekniska aspekterna av sjukvårdens kvalitet, politiker och administratörer intresserar sig mer för organisatoriska strukturers optimala funktion och, givetvis, resursförbrukning. Patientperspektivet, lekmannens uppfattning om kvaliteten i omhändertagandet, är en tredje, ytterst relevant aspekt av vårdkvalitet som hittills inte kommit fram så mycket i den professionella diskussionen.

Tre dominerande problem

Författarens litteraturnomgång mynnar ut i att tre problem är särskilt intressanta att undersöka: bristen på kommunikation mellan primärvård och slutenvård, dålig kontinuitet och koordination inom sjukvården och bristande kommunikation mellan sjukvård och patient – aktuella frågor i den pågående svenska diskussionen kring primärvårdskonst vid sjukhuskliniker.

Kvalitativ metodik

Mainz' eget arbete har gjorts med kvalitativ metodik, dvs i stället för att på kvantitativt sätt studera ett representativt urval har han valt ut ett åt-

tiotal »typiska» patienter, intervjuat dem och låtit dem föra dagbok över sina sjukvårdskontakter. Tillsammans med journaluppgifter och intervjuer med personal ges en trovärdig bild av vårdförloppen. En granskningspanel fick sedan också värdera vårdkvaliteten i de olika vårdepisoderna.

Inte oväntat är det mycket som fallerar i triangeldramat mellan patient, primärvård och slutenvård. En så självklar sak som epikriska till primärvården i anslutning till utskrivningen effektuerades bara i drygt hälften av fallen inom en vecka. (Recensentens klinik klarar det i 75 procent, är det tillräckligt bra?) En fjärdedel av patienterna rapporterade omotiverade förseningar av olika slag, och i kommunikationen patient-personal hade närmare hälften kritiska synpunkter på läkarbyten, ronder och på att samma frågor upprepas av varje ny läkare eller sköterska.

Lärdom från patienterna

Även om danska förhållanden skiljer sig en del från svenska finns mycket att begrunda i denna studie. Kanske är svensk sjukvård mindre hierarkisk och kontakterna primärvård-slutenvård bättre, men många av studiens observationer känner man igen.

Kan det helt enkelt vara så att vi genom att fråga patienterna (på detta systematiska sätt) kan lära oss något viktigt om hur sjukvården fungerar, och ibland inte fungerar? Jag tror det. •

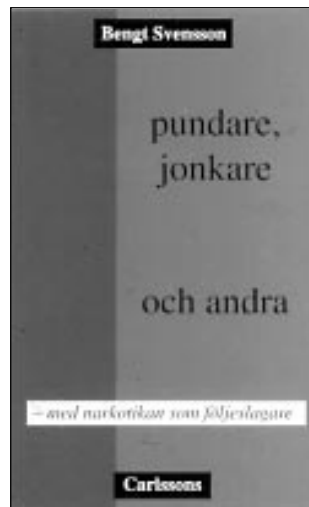
Initierad avhandling om narkomaners liv

Bengt Svensson. **Pundare, jonkare och andra – med narkotikan som följeslagare.** 440 sidor. Stockholm: Carlsson Bokförlag AB, 1996. Pris ca 320 kr. ISBN 91-7203-0984.

Recensent: med dr Jan Halldin, chefsöverläkare, toxikomanikliniken, Danderyds sjukhus, Stockholm.

Bengt Svensson är forskare

NYA BÖCKER

vid Socialhögskolan, Lunds universitet, och har tidigare arbetat i många år inom narkomanvården i Malmö. Boken »Pundare, jonkare och andra – med narkotikan som följeslagare» är hans avhandling som innehåller dels ingående fallstudier av narkomaners liv i Malmö, dels tematiska kapitel om olika aspekter av det narkomana vardagslivet. Med pundare avses de som tar amfetamin, med jonkare de som tar heroin.

Erfarenhet av socialt arbete

Författaren började studien efter att ha arbetat i många år som socialarbetare i Malmö och dessutom hållit hundratals föreläsningar om narkotika och narkomanvård.

Han gjorde sig fri från sin uppbindning till narkomanvården och klippte också av alla kontakter med Malmö socialförvaltning. Av personliga skäl ville han inte ge sig in i den narkomana miljön som fullständig deltagare, till skillnad från en i boken omnämnd svensk forskare som gick in i den narkomana världen med fullständigt deltagande, som gruppledare och med sitt egentliga syfte dolt för övriga medlemmar. Detta innebar att den senare forskaren själv använt amfetamin periodvis och även gjort sig skyldig till kriminella handlingar.

Enligt min mening är det en självklarhet att en forskare inte, även om det sker i ett vällovligt forskningssyfte, bör ägna sig åt ett sådant kriminellt gränsöverskridande beteende. Det hedrar Bengt Svensson att han i sin

forskning inte använt sådana metoder.

Teoretiska utgångspunkter

I ett kapitel presenteras de teoretiska utgångspunkterna, där begrepp som sociala världar och sociala identiteter är centrala. I ett annat kapitel presenteras dels litteratur rörande forskning om narkomaners dagliga liv, dels görs en genomgång av olika självbiografiska texter skrivna av författaren med egna erfarenheter av narkotikamissbruk.

Bengt Svensson liknar förhållandet till narkotikan vid en kärleksaffär, och han vill därmed betona drogens betydelse. Han påpekar att drogens roll ofta tonas ner i litteraturen på bekostnad av sociala faktorer. Han skriver att heroinisten inte behöver någon annan att dela upplevelsen med. Detta synsätt överensstämmer i mångt och mycket med framlidne narkotikadebattören Nils Berjerts.

Inblick i subkulturen

I boken får man en bra inblick i den narkomana subkulturen i Malmö. Här beskrivs gemensamma föreställningar, värderingar och normer som fungerar som rättesnöre för medlemmar i narkomanvärlden. Intressant är också författarens påpekande att identiteten som narkoman hade högre värde i samhället i mitten på 1970-talet, då droganvändningen förknippades med rockmusik och ungdomsuppror, än i början på 1990-talet då lagstiftningen gjort alla droganvändare till kriminella och medelåldern för narkomanerna stigit till över 30 år.

I boken framkommer att det ibland händer att kvinnliga socialarbetare har förhållanden med manliga missbrukare. Detta problem, som jag själv flera gånger stött på inom missbrukarvården, bör lyftas fram på ett helt annat sätt än vad som idag i allmänhet görs.

På ett par ställen i boken förekommer det att ett minderårigt barn är i sällskap med sin missbrukande moder. Jag kan i sammanhanget inte låta bli att undra över på vilket sätt socialtjänsten i dessa ärenden övervakar och värnar om barnens behov och rättigheter.

Djupare analys saknas

På många ställen i boken berättar narkomanerna att de förutom illegal narkotika också